

Viðtakandi: Alþingi nefndasvið

Sendandi: Mannréttinda- og lýðræðisskrifstofa Reykjavíkurborgar, Svandís Anna Sigurðardóttir

---

Efni: *Umsögn um frumvarp til laga um breytingu á barnalögum, nr. 76/2003 (kynrænt sjálfræði), 204. mál*

Mannréttinda- og lýðræðisskrifstofa Reykjavíkurborgar fagnar því að verið sé að breyta barnalögum nr. 76/2003 og þannig samræma þau við þann veruleika sem þegar er til staðar, þ.e. að trans fólk hefur alltaf átt börn og um leið viðurkenna stöðu trans fólks sem foreldra.

Álit starfshópsins sem samdi frumvarpið um að rétt væri að stefna að því að barnalögin yrðu kynhlutlaus í framtíðinni er jákvætt og er það miður að ekki var ráðist í slíka breytingu núna. Ljóst er að barnalögin verða þar með áfram einu skrefi á eftir veruleikanum.

Mannréttinda- og lýðræðisskrifstofa gerir hins vegar alvarlegar athugasemdir við að ekki séu gerðar breytingar á 6. gr. barnalaga og við ákvæði 5. gr. og 6. gr. a laganna (4. gr. og 6. gr. frumvarpsins) sem bæði viðhalda og auka við þá mismunun sem hinsegin foreldrar upplífa. Heppilegra hefði verið að breyta 2. gr. barnalaga þannig að einstaklingur sem elur barn sem og sambúðar- eða hjúskaparmaki hans verði sjálfkrafa skráðir foreldrar barnsins, óháð barneignarleiðum og kyni, kynvitund eða kynhneigð viðkomandi.

Hugmyndirnar sem liggja að baki ofangreindum lagagreinum sem viðhalda mismuninni eru útskýrðar í greinargerð með frumvarpinu og verður hún því ávörpuð hér.

Þrátt fyrir að talað sé um breytingar og fjölbreytni fjölskylduforma er ljóst að enn er haldið í „hefðbundnar hugmyndir um fjölskyldu sem grunneiningu sem samanstandi af karli og konu sem eignast saman börn“ eins og fram kemur í greinargerð og þar með í mismunun í garð þeirra sem falla ekki að þessum hugmyndum. Í greinargerðinni er fjallað sérstaklega um óvissu sem gæti skapast ef tvær konur eignast barn án tæknifrjógungunar og kemur fram að „Krafan um möguleika á líffræðilegum tengslum við þessar aðstæður er í beinu samhengi við rétt barns til að þekkja uppruna sinn.“ Hér er erfitt að lesa annað en að vantraust gildi í þeirra garð. Það afhjúpar mismununina sem er fléttuð inn í lögin að einungis er sjónum beint að tveimur konum í þessu samhengi, en síð gagnkynja pör njóta áfram vafans.

Í greinargerð segir að pater est reglan (nú parens est) sem liggur að baki 2. gr. barnalaga gerir það þó einnig að verkum að „Foreldrastaða ræðst þá einnig af sambandi manns við einstaklinginn sem gengur með og elur barnið óháð því hvort hann lagði til kynfrumu eða ekki“. Ekki verður annað

séð en að kyn, kynvitund og kynhneigð foreldra ráði því hvort foreldrastaða þeirra sé viðurkennd við fæðingu, en ekki líffræðileg tengsl.

Það er því gerð alvarleg athugasemd við hugmyndirnar sem liggja að baki barnalögum og því vannýttta tækifæri til að breyta 2 .gr. og 6.gr. lagana sem og við 4. og 5. gr. frumvarpsins og gera þar með út um þá beinu mismunun og vantraust sem ríkir í garð hinsegin foreldra.

Með nýjum lagagreinum (4. gr. og 5 gr. frumvarpsins) og með því að breyta ekki núverandi lögum er ríkjandi mismunin í garð síð samkynja para yfirfærð yfir á trans fólk sem ekki hefur líffræðileg tengsl við börnin sín. Um leið er þversögn í lögum þegar litið er til 2. mgr. 8. gr. laga nr. 80/2019 um kynrænt sjálfræði: „Einstaklingur sem hefur breytt opinberri skráningu kyns síns nýtur allra þeirra réttinda að lögum sem skráð kyn ber með sér.“ Trans karlar njóta hins vegar ekki sömu réttinda í barnalögum og síð karlar. Þá verður ekki séð hvernig lögunum verður framfylgt varðandi vitneskju um kynskráningu fólks og hvort það hefur lagt til kynfrumur við barneignir eða ekki, sérstaklega með tilliti til friðhelgi einkalífsins og persónuverndar.

Ábendingar mannréttinda- og lýðræðisskrifstofu eru ekki nýjar af nálinni en þingsályktun var samþykkt árið 2017 sem hljóðaði svo: „Alþingi ályktar að fela samgöngu- og sveitarstjórnarráðherra í samráði við dómsmálaráðherra að sjá til þess að tryggt verði að jafnræði ríki með foreldrum barna með tilliti til skráningar foreldratengsla í þjóðskrá og afnumin verði sú mismunun sem nú á sér stað gagnvart mæðrum í samkynja hjúskap eða sambúð.“ Einnig voru umsagnir Samtakanna '78 og Trans Íslands um drög að frumvarpinu í samráðsgátt stjórnvalda með svipuðu móti. Það vekur furðu að ekki hafi verið tekið mið af þessum sjónarmiðum sem og þingsályktuninni, en í greinargerð er einungis bent á möguleika ráðherra um að útfæra foreldraskráningu í reglugerð til þess að hún verði með aðgengilegum hætti, mismununinni verður þó viðhaldið í lögum.

Því ítrekar mannréttinda- og lýðræðisskrifstofa að nú sé fádæma tækifæri til þess að gera út um þessa mismunun í stað þess að yfirfæra hana á fleiri.

Anna Kristinsdóttir

mannréttindastjóri Reykjavíkurborgar